

Barns psykososiale miljø i barnehagen

INNHOOLD

Hva er psykososialt barnehagemiljø?	2
Lover, forskrifter og føringer	2
Barnehageloven §§ 1, 2 og 3.....	2
Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. §1, §12.....	2
Rammeplan for barnehagen	3
«Stein, saks, papir - en strategi for å bygge sterke Barnefelleskap»	3
Hva er krenkende atferd og mobbing?	4
Beskrivelse av barnehagenes verdier, holdninger og arbeid	4
Samarbeid mellom barnehagen og hjemmet	5
Rutiner for å forebygge krenkende atferd og mobbing.....	6
Rutiner for å avdekke krenkende atferd og mobbing.....	7
Rutiner for å håndtere krenkende atferd og mobbing	8

HVA ER PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ?

Psykososialt barnehagemiljø er sammensatt og består av:

- Det psykologiske
- Det sosiale
- Handler om hvordan barn opplever det

Miljøet påvirkes av:

- Personalet, ledelsen, kollegialt samarbeid
- Enkeltbarn, barnegruppene og fellesskapet
- Barnehagekulturen
- Samfunnet det er en del av

Barnehagens kultur:

- Holdninger, verdier, normer og praksis

LOVER, FORSKRIFTER OG FØRINGER

BARNEHAGELOVEN §§ 1, 2 OG 3

§1 Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

§2 Barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller.

§3 Barns rett til medvirkning. Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet.

FORSKRIFT OM MILJØRETTET HELSEVERN I BARNEHAGER OG SKOLER M.V. §1, §12

§1 Forskriftens formål er å bidra til at miljøet i barnehager, skoler og andre virksomheter som nevnt i § 2 fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygger sykdom og skade.

§12 Virksomheten skal fremme trivsel og gode psykososiale forhold.

RAMMEPLAN FOR BARNEHAGEN

Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. Det fremgår av barnehageloven § 1 at barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse.

Mangfold og gjensidig respekt:

Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap. Barnehagen skal vise hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller. Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent

Livsmestring og helse:

Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette. Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser.

«STEIN, SAKS, PAPIR - EN STRATEGI FOR Å BYGGE STERKE BARNEFELLESSKAP»

Trondheim kommune startet arbeidet i 2018. Strategien skal være et skritt i retning av større medbestemmelse for den enkelte beboer i kommunen. Den enkelte skal i større grad bli tatt med på avgjørelser som omhandler dem. Barn og unges familie, nettverk og lokalmiljø trekkes inn som svært viktige faktorer. Arbeidet med strategien foregår på tvers av alle fagmiljøer i kommunen vår og bidrar til økt kunnskap og større åpenhet, og lærer alle fagmiljøer en ny måte å jobbe på, som et felles lag for byens barn og unge.

Vårt arbeid med barns psykososiale miljø i barnehagen er helt avhengig av et samarbeid med barna, barnas familier, de ansatte i hele barnehagen og nærmiljøet. Vi er alle tildelt et stort ansvar og alle må bidra i et samarbeide for å kunne gi det aller beste miljø for alle barn, enkeltbarnet og grupper av barn.

HVA ER KRENKENDE ATFERD OG MOBBING?

Med støtte i UDIR sin oppsummering av ulike definisjoner av krenkende atferd og mobbing (Barns trivsel-voksnes ansvar. Forebyggende arbeid mot mobbing starter i barnehagen utgitt av UDIR i 2016), har vi har valgt å definere krenkende atferd og mobbing slik:

- Negative, fysiske eller psykiske handlinger begått av en eller flere mot en annen gjentatt over en viss tid.
- Det er ubalanse i maktforholdet slik at det er vanskelig å forsvare seg.

Krenkelser eller mobbing i barnehagen kan være:

- Utestengelse fra leken
- Fysiske angrep; bli slått, sparket, dyttet, kløpet, bitt, lugget eller spyttet på
- Seksuelle krenkelser
- Verbale krenkelser og trusler
- Kroppsspråk og blikk
- Voksne (ansatte og foreldre) sier eller handler krenkende mot barn

BESKRIVELSE AV BARNEHAGENES VERDIER, HOLDNINGER OG ARBEID

Barnehagens verdigrunnlag skal gjenspeiles i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. Vi jobber kontinuerlig med refleksjon rundt egen praksis, og har tilstedeværende voksne som møter barna der de er ved å se enkeltbarnet og dets behov. Vi jobber for et godt og inkluderende miljø preget av glede og humor, hvor voksne og barn trives sammen, og hvor barna opplever at deres stemme blir hørt. Leken er barnas læringsarena, og vi vil legge til rette for et stimulerende og inspirerende lekemiljø.

Hos Aurorastiftelsens barnehager blir dere møtt av et personale som:

- Har gode samspillsevner og er bevisste rollemodeller
- Møter barn og foreldre med et smil hver dag
- Har en åpen dialog med alle foreldre
- Skaper trygghet
- Er sensitive og engasjerte og som legger til rette for at barna skal utvikle vennskap og empati ovenfor hverandre
- Lar barna få ansvar og medvirke egen hverdag innenfor trygge rammer sett i sammenheng med alder, modning og forutsetninger
- Følger opp eventuelle tiltak barnehagen og hjemmet blir enige om

Barnehagen har en samfunnsoppgave i tidlig forebygging mot mobbing. Gjennom vårt fokus på livsmestring og helse forebygger vi aktivt mobbing gjennom hele dagen. For å forstå hvordan krenkende atferd og mobbing utarter seg krever det personale som er tett på barna.

Observasjon og refleksjon skal gi innsikt og forståelse for handlingens intensjon, og om det er et mønster i atferden, eller tilfeldige hendelser. Observasjonene deles ved å reflektere sammen og

dele tanker om eventuelle situasjoner. De ansatte skal være bevisst sin kommunikasjon seg imellom, med foreldre og over hodet på barna.

SAMARBEID MELLOM BARNEHAGEN OG HJEMMET

Det er barnehagens ansvar å legge til rette for et foreldresamarbeid som bidrar til å forebygge mobbing og krenkelser. Foreldrene skal tas med i barnehagens arbeid for et godt psykososialt miljø, både gjennom informasjon og medvirkning. Barnehagen skal legge til rette for en dialog preget av åpenhet og likeverd.

En grunnleggende holdning for alle parter i barnehagen er at alle vil hverandre vel og at alle bidrar til at alle får delta i et godt fellesskap.

Barnehagen og hjemmet har et felles ansvar for at krenkende atferd og mobbing ikke får utvikle seg i barnehagen. God kommunikasjon er viktig i arbeidet med holdninger og verdier. Alle barn og foresatte skal oppleve å bli tatt på alvor av personalet. Dersom foreldre gir uttrykk for bekymring for barn som blir utsatt for krenkende ord eller handlinger, skal de bli tatt på alvor. Foreldre skal kunne være sikre på at barnehagen informerer dersom de opplever at deres barn er involvert i en uønsket hendelse. Det skal være lav terskel for å melde fra til barnehagen dersom foreldre opplever endret atferd eller mistriivsel hos barnet sitt, og foreldrene skal være trygge på at bekymringen blir fulgt opp.

Foresatte er barnas viktigste rollemodeller, og må være varsomme med hva de sier og uttrykker når barn er tilstede. Foresatte bidrar til forebyggende arbeid ved å:

- Snakke positivt om og vise positiv holdning til barnehagen, dens ansatte, andre barn og deres foreldre/foresatte når eget barn er tilstede
- Følge opp hjemme i forhold til informasjon de får fra barnehagen om vennskap/gruppetilhørighet
- Vise interesse for/bli kjent med de andre barna og foreldrene i barnehagen
- Gi tilbakemeldinger på barnets trivsel og opplevelser
- Støtte barnehagens arbeid i styrking av barnets sosiale kompetanse
- Delta på foreldremøter og foreldresamtaler.
- Invitasjon til barnets bursdagselskap. En generell regel er å invitere alle barn på avdelingen som er født samme år, eventuelt alle jentene eller alle guttene på avdelingen som er født samme år. Snakk med personalet på forhånd.

Personalet er tilgjengelig for samtaler, spørsmål og for å gi veiledning rundt dette temaet ved behov.

RUTINER FOR Å FOREBYGGE KRENKENDE ATFERD OG MOBBING

Hva	Når	Ansvar	Kommentar
Gjennomgang av handlingsplan med hele personalet	Hver august – planleggingsdag/ personalmøte	Daglig leder	Alle skal ha fått tilgang til planen på forhånd og har lest den
Informere om planen på foreldremøte Gjennomgang i SU	Foreldremøtene på høsten Høsten, når nytt SU er satt inn	Daglig leder/ pedagogisk leder	Alle får tilgang til planen på forhånd
Refleksjon i personalgruppa: *Hva er et godt psykososialt miljø i barnehagen og på vår avdeling? *Hva er krenkende atferd? *Når griper vi inn, hvem og hvordan? *Hvordan sikrer vi barnets perspektiv? *Hvilken rolle har jeg i barnas lek? *Når og med hvem skal vi drøfte hendelser/ bekymringer?	Planleggings-dagen i august Egen sak på hvert avdelingsmøte og ledermøte Egen sak på evt. fløymøte/etasjemøte	Pedagogisk leder	Dokumentere refleksjonene skriftlig. Grunnlag for videre arbeid i barnegruppene
Informasjon om handlingsplan til alle nyansatte	Ved ansettelse	Daglig leder og pedagogisk leder	Pedagogisk leder informerer vikarer om rutinene
Kontinuerlig vurdering av barnas psykososiale miljø fra observasjoner, foreldresamtaler, barnesamtaler	Avdelingsmøter Leder-møter høst og vår Teammøte «Flerfaglig blikk»	Pedagogisk leder Team «Flerfaglig blikk»	
Evaluering og evt. revidering av plan	Årlig	Daglig leder/ lederteam	
*Alle ansatte «ser» enkeltbarnet både alene og i større og mindre grupper, er sensitiv, empatisk, vise varme og omsorg, trygg, tydelig, lyttende, engasjert, forutsigbar, anerkjennende, spørrende, aktiv i barns lek. *Støtte og veilede barnas språk, venneferdigheter, sosial kompetanse, lekkompetanse, relasjonskompetanse, bearbeidelse av hendelser og følelser. *Sette ord på følelser, anerkjenne at alle følelser er bra. *Gi barna medbestemmelse, støtte opp om barnets spontanitet, humor og glede. *Gi barna verktøy for å mestre følelser og for å komme seg videre, *Hjelpe barna å reflektere over følelsene sine.	Kontinuerlig	Hele personalet Pedagogisk leder har veiledningsansvar overfor personalet	
Personalet deltar på kurs / fagdager som omhandler lek, vennskap og barns psykososiale miljø	Når dette tilbys fortrinnsvis i nærområdet (Trondheim)	Daglig leder og Pedagogisk leder holder seg orientert om kurs/fagdager.	Faglitteratur, artikler, filmer. Nyere forskning Daglig leder vurderer hvem som skal meldes på kurs

RUTINER FOR Å AVDEKKE KRENKENDE ATFERD OG MOBBING

Hva	Når	Hvem
<p>Rutine: Årlig samtale med 3, 4 og 5 åringer</p> <p>Innhold: Barnets opplevelse av trivsel, vennskap og tilhørighet</p>	Høst og vår; før foreldresamtaler	Pedagogisk leder
<p>Rutine: Sosiometrise (eller annet kartleggingsverktøy) som viser relasjonen mellom ansatt- barn og barn-barn</p>	Høst og vår før foreldresamtale	Pedagogisk leder
<p>Rutine: Foreldresamtaler</p> <p>Innhold: Refleksjon sammen med foreldrene blant annet om barnets trivsel og vennskap i barnehagen</p>	Høst og vår og ved melding om bekymring fra foreldrene eller bekymring etter observasjoner i barnehagen	Pedagogisk leder i samarbeid med foreldrene
<p>Ukentlig lek og samspills-observasjoner av enkeltbarn og grupper med barn i ulike aktiviteter, inne og ute.</p> <p>Innhold: Alle ansatte noterer ned observasjoner/hendelser/ samtaler med barn de mener er viktig å ta med til refleksjon og drøfting. Beskrive, ikke tolke.</p> <p>Vi ser etter: Hvem leker sammen? Hvordan og hva leker de? Likeverdige? Noen som alltid bestemmer og holder andre utenfor? Konflikter: løser barna mye selv? Hvordan? Er det noen som ofte kommer i konflikt? Noen som ofte blir holdt utenfor? Noen som trekker seg unna lek, ikke bidrar i leken, viser utrygghet? God lek og samspill. Hva lykkes barna med? Samtaler mellom barn, samtaler mellom barn og personale Personalets tilstedeværelse, deltagelse og handlinger</p>	Spontane og organiserte aktiviteter /grupperinger	Pedagogisk leder i samarbeid med resten av personalet på avdelinga
<p>Rutine: Refleksjon i avdelings- etasje- / fløymøte.</p> <p>Innhold: Praksisfortellinger fra barns samspill og lek</p> <p>Tiltak vurderes. Bruk handlingsplanene. Saker tas med til refleksjon i ledermøter.</p>		Pedagogiske ledere
<p>Rutine: Refleksjon i ledermøter</p> <p>Innhold: observasjon av barn og grupper går igjennom evt. blir enige om tiltak ut fra handlingsplanene.</p>		Daglig leder

RUTINER FOR Å HÅNDTERE KRENKENDE ATFERD OG MOBBING

Når rutinen settes i verk skal det skrives referat fra alle møter.

Hva	Hvem	Signer: Når gjennomført av hvem
<p>Ansatte må ta ansvar for situasjonen og straks stoppe krenkelsen. Barnet må oppleve at ansatte ser og vet hva som har skjedd og vise at dette ikke er greit.</p> <p>Den som oppdager/får informasjonen må straks informere pedagogisk leder. Informasjonen kan komme fra foreldre.</p> <p>Dersom det er foreldre som melder skal ped.leder be om samtale innen ei uke. Foreldre innkalles til samtale så raskt som mulig uansett hvem informasjonen kommer fra.</p>	Den som observerer/har oppdaget at det skjer	
<p>Personalet drøfter informasjonen i førstkommande avdelingsmøte, evt. framskynder møte.</p> <p>Beskriv så konkret som mulig: Hva har skjedd? Hva har barnet/barna gjort/sagt? Personalets tilstedeværelse og handlinger</p>	Den som har observert og daglig leder skal delta i møtet	
<p>Snakk med barna om det som har skjedd i vurder samtale individuelt eller gruppe av barn innen en uke. Viktig å ta barnas perspektiv sammen med forslagene fra personalet med i det videre arbeidet.</p>	Pedagogisk leder	
<p>Involver raskt alle foreldrene til de barna som har deltatt i krenkelsen. Ta de med på råd. Vurder om det skal være samtale med det enkelte foreldrepar eller med gruppen</p>	Pedagogisk leder og daglig leder	
<p>Sammen med de involverte foreldrene komme fram til tiltak. Hva skal gjøres hjemme og hva skal gjøres i barnehagen?</p>	Pedagogisk leder i samarbeid med foreldrene	
<p>Vurder om det skal kalles inn til møte for alle foreldre på avdelinga</p>	Daglig leder Pedagogisk leder	
<p>Tiltak prøves ut. Vurderes innen 3 uker. Nytt møte med foreldre. Informere om at det er mulig å hente ekstern bistand fra BFT. Samtaler med barna. Status og videre tiltak vurderes senest innen enn måned.</p>	Pedagogisk leder sammen med foreldrene	
<p>Evaluerer av tiltak</p>	Pedagogisk leder i samarbeid med personalet	
<p>Innen en måned vurderes det om tiltakene ikke er tilstrekkelig og om saken skal henvises til BFT. Foreldre informeres tidlig i forløpet om denne muligheten for bistand.</p>	Pedagogisk leder i samarbeid med daglig leder	